Middelenkast uitmesten

Wat doen kwekers met oude en niet-toegelaten gewasbeschermingsmiddelen die nog in hun middelenkast staan? Als service richting de kweker en door gebrek aan inzamelpunten, houdt CLM al meer dan tien jaar de actie 'Bezem door de middelenkast'. "Soms zijn kwekers onwetend dat een middel niet meer mag. En als ze het al weten, is het ingewikkeld en duur om er op een verantwoorde manier vanaf te komen", aldus Erwin Hoftijser van CLM.

Tekst: Ellis Langen | Fotografie: René Faas

GP Groot uit Alkmaar haalt bij verschillende acties de middelen bij kwekers op. Dat gebeurt onder strikte veiligheidsvoorschriften en met een speciale auto.

Met de actie is inmiddels totaal 85.987 kilogram aan middelen opgehaald bij 3.621 deelnemers. Dat zijn veelal boeren en kwekers, maar bijvoorbeeld ook loonbedrijven. De 'bezem' is net door het gebied van het Hoogheemraadschap van Rijnland gehaald en in 2017/2018 was er een kleinschalige actie van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier bij acht gemeenten in Noord-Holland. Die laatste was een succes: er werd gemiddeld ruim 25 kilogram middel bij 90 bollenkwekers opgehaald. Daarop besloot het schap voor zijn gehele beheersgebied een bezemactie op touw te zetten. Die wordt in oktober afgerond.

In dit gebied is de bollenteelt prominent aanwezig. Van eerdere opruimacties is slechts van een aantal bekend in hoeverre de bollensector de middelenkast heeft laten controleren en wat de resultaten daarvan zijn (zie kader). Er is altijd veel variatie in de hoeveelheid middel die per kweker wordt afgevoerd, zegt Hoftijser. "Er zijn altijd bedrijven die maar een paar kilo hebben, maar er zijn er ook die nog een grote voorraad hebben staan en dan gaat het soms echt over honderden kilo's."

De resultaten van een actie zijn openbaar, maar het uiteindelijke rapport niet altijd, dat gaat naar de opdrachtgever.

MEEST OPGEHAALD

Bij de laatste kleinschalige actie van Hollands Noorderkwartier is er een top tien gemaakt van de meest opgehaalde kilogrammen van een merknaam (zie kader). Aan deze actie deden veel bollenkwekers, maar ook vollegrondsgroentetelers en akkerbouwers mee. Het valt Hoftijser op dat er in de bollenteelt de laatste jaren veel grondontsmettingsmiddelen worden afgevoerd. De bezemactie is voor de deelnemers altijd kosteloos en anoniem, benadrukt hij. De opdrachtgever krijgt niet te zien bij welk bedrijf welke middelen en hoeveel er is opgehaald. "Als je dat wel zou doen, ondermijn je het succes van de actie."
De opdrachtgevers voor de actie zijn vaak waterschappen al dan niet samen met een provincie, eventueel in combinatie met een drinkwaterbedrijf. Ze bekostigen de bezemactie omdat er weinig innamepunten zijn voor gewasbeschermingsmiddelen. De CLM'er merkt dat opdrachtgevers ook meedoen aan de acties omdat het bijdraagt aan een positieve band met de agrarische sector. Aan de actie wordt veelal een maximumaantal deelnemers gesteld. Het is meer regel dan uitzondering dat de acties snel dat maximum bereiken.
De verklaring van Hoftijser is dat de afvoer van middelrestanten nu niet goed geregeld is. Telers weten niet waar ze heen moeten met de restanten. Bovendien is dit een heel laagdrempelige, gratis en gemakkelijke manier voor een check op de middelenkast. "Voor kwekers is het lastig om alle wijzigingen in toelatingen van middelen bij te houden. Nu komt een vertrouwde adviseur van gewasbeschermingsmiddelen langs die vaak in een half uurtje alles controleert. "Afhankelijk van de hoeveelheid middelen die er worden afgevoerd, besparen de bedrijven tientallen tot honderden euro's."
Normaliter moeten bedrijven individueel een particuliere afvalverwerker inschakelen om van de restanten gewasbeschermingsmiddelen af te komen en deze dus laten ophalen. Immers, zij mogen deze restanten niet met geopende verpakkingen in een normaal voertuig vervoeren. Maar veel bedrijven nemen ook niet de moeite om de kast op orde te houden en daarnaast is drempel om een afvalverwerker in te schakelen voor velen te hoog. "20 kilogram middelen afvoeren, kost je zo tussen de 125 en 150 euro. De Stichting Opruiming Restanten van Landbouwbestrijdingsmiddelen (STORL), opgezet door leden van onder andere Nefyto, Agrodis en ministeries, biedt wel mogelijkheden voor vergoedingen voor het opruimen van restanten middelen, maar alleen via georganiseerde acties."

DREMPEL VRIJ HOOG

Gemeenten of een erkende afvalinzamelaar kunnen ook aanspraak maken op een STORL-vergoeding voor het innemen van lege verpakkingen van gewasbeschermingsmiddelen met het STORL-logo Klein Gevaarlijk Afval. "En voorheen konden agrariërs nog wel eens restanten middel tijdelijk kwijt bij een milieustraat van gemeenten, maar dit systeem heeft eigenlijk nooit goed gefunctioneerd." Doordat voor agrariërs de drempel dus vrij hoog ligt om middelen af te voeren, lijkt het er volgens Hoftijser op dat agrariërs gewoon afwachtend zijn. Toch denkt hij niet dat kwekers de bezemacties afwachten om zo op een eenvoudige manier van de middelen af te komen. Voor velen is het namelijk vaak de eerste keer dat ze meedoen aan de actie. "Er zijn ook echt wel bedrijven die alles goed op orde willen hebben en die bellen gewoon de afvalverwerker."

De eerste actie van ‘bezem door de middelenkast’ stamt uit 2008. Niet altijd is inzichtelijk hoeveel kwekers van bollen hebben meegedaan. De deelnemers aan de bezemactie geven namelijk alleen hun hoofdbedrijfstak op. De actie die in 2015/2016 in Drenthe werd uitgevoerd kende bijvoorbeeld geen kwekers met bollen als hoofdbedrijfstak. Hieronder de cijfers die wel bekend zijn over de bollensector.

Actie	Wanneer	Aantal deelnemers (en kg)	Waarvan bollen als hoofdtak (en kg)
Hollands Noorderkwartier	2017/2018	286 (8.394 kg)	90 (2.274 kg)
Flevoland	2018/2019	523 (ruim 20.000 kg)	4 (166 kg)
Limburg	2017/2018	682 (ruim 18.000 kg)	10 (290 kg)

Top 10 opgehaalde middelen bij actie Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (bij acht gemeenten)

Hoeveelheid (kg)	Middel	Werkzame stof	Aantal keer ingeleverd	Toelating	Opgebruiktermijn
2.889	Middel onbekend*	n.v.t.	374	n.v.t	n.v.t.
500	Germotect Flow 280 SC	Thiabendazool	1	nee	09-04-97
180	Glyphogan	Glyfosaat	1	nee	11-11-16
125	Daconil M	Chloorthalonil	1	nee	01-11-99
89	Olie-H	Minerale olie	8	ja	31-12-21
87	Scala	Pyrimethanil	4	ja	30-04-20
86	Thiram Granuflo	Thiram	7	ja	01-05-21
81	Rizolex	Tolclofosmethyl	18	ja	01-10-21
80	Formaline	Formaldehyde	5	ja	01-11-21
77	Brabant Slakkendood	Metaldehyde	7	nee	31-05-15

* Middelen die worden ingeleverd met een onleesbaar of ontbrekend etiket.